

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖ

kirjaamo@lvm.fi
eeva.ovaska@lvm.fi
kaisa.kuukasjarvi@lvm.fi

Viite: Lausuntopyyntö 25.1.2017, LVM082:00/2015, LVM/2302/03/2015

Asia: Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi yksityistieläksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖLLE

Liikenne- ja viestintäministeriö on 25.1.2017 päivätyllä lausuntopyynnöllään pyytänyt lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi yksityistieläksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Lausuntopyyntö on osoitettu jakelussa mainituille tahoille.

Lausun esitysluonnoksesta omasta aloitteestani yksityishenkilönä, joka on sekä voimassa olevan yksityisistä teistä annetun lain (359/1962) että ehdotetun uuden yksityistielain mukaan *tienpitovelvollinen kiinteistönomistaja*.

LAUSUNTO

Uudistuksen tavoitteista ja uudistuksen ongelmakohtien paikantumisesta

Uudistuksen julkilausutuissa tavoitteissa painottuvat julkisen talouden ja eri sidosryhmien intresseihin palautuvat näkökohdat. Sen sijaan tienpitovelvollisen kiinteistönomistajan intresseihin palautuvat näkökohdat eivät ole saaneet esitysluonnoksessa niille kuuluvaa painoarvoa.

Norminpurkutavoite – Suoraan moiteoikeudenkäyntiin siirtyminen tiekunnan päätösten osalta kasvattaa voimakkaasti kaikkien osallisten kustannuksia

Myös esitysluonnoksen ongelmakohtista monet voidaan paikantaa julkisen talouden niukkenevista resursseista ja puhtaasti ideologisista lähtökohdista ponnistavaan norminpurkutavoitteeseen. Tuohon tavoitteeseen viitaten esitysluonnoksessa ehdotetaan esimerkiksi kuntien nykyisten tielautakuntien

lakkauttamista ja tiekunnan päätöksiä koskevan muutoksenhaun järjestämistä yhteisöoikeudellisista säädöksistä lainatun esikuvan mukaisesti moiteoikeudenkäynnin muodossa suoraan maa-oikeutena toimivaan käräjäoikeuteen. Selvä on, että tämä johtaa muutoksenhaun kustannusten voimakkaaseen kasvuun. Mainittua tavoitetta toteutetaan siten esitysluonnoksessa tavalla, jota on syytä arvioida kriittisesti niin moitekanteen nostamaan joutuvan tienpito-velvollisen kiinteistönomistajan taloudellisen kantokyvyn – ja samalla perustuslain 21 §:ssä tarkoitettuun oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin kuuluvan oikeuden saatavuuden – kannalta kuin moitekanteeseen vastaamaan joutuvan ja oikeudenkäynnin mahdollisesti häviävän ja kantajan oikeudenkäyntikulut korvaamaan joutuvan tiekunnan taloudellisen kantokyvyn kannalta. Viimeksi mainittuun näkökohtaan ei esitysluonnoksessa ole havahduttu lainkaan.

”Turhan sääntelyn” karsimiseen tähtävissä hankkeissa näyttää valitettavan usein käyvän niin, että lopputuloksena jonkin tahon aineellinen oikeusasema heikkenee tai vähintäänkin muodostuu epäselväksi tai sitten jonkin tahon oikeusturvan saatavuus heikkenee. Niin on käymässä tässäkin uudistuksessa – ja tuo jokin taho on joko muodossa tai toisessa nimenomaan tienpito-velvollinen kiinteistönomistaja.

Sääntelyn selkeyttämistavoite – Sääntely reikiintyy ja pakenee laista tiekunnan omaan norminantoon, mikä on jo sellaisenaan omiaan lisäämään muutoksenhakutarpeita

Esitysluonnoksessa ilmoitetaan uudistuksen yhdeksi tavoitteeksi yksityisteitä koskevan sääntelyn selkeyttäminen. Kun muutoksenhaun kustannukset tiekunnan päätösten osalta edellä kerrotuin tavoin voimakkaasti kasvavat uudistuksen myötä, muutoksenhakutarpeiden minimoimisen kannalta sääntelyn selkeyttäminen on tavoitteena tervetullut. Sen, että esitysluonnoksessa ehdotettu uusi yksityistielaki vaikuttaa ehkä ensi lukemalta selkeämmältä kuin kumottavaksi ehdotettu nykyinen yksityisistä teistä annettu laki, ei kuitenkaan pidä antaa johtaa harhaan.

Uudistuksen tavoitteiksi on nimittäin asetettu samalla sääntelyn ”modernisoiminen” ja ”mahdollistavan” uuden yksityistielain säätäminen. Viimeksi mainittujen tavoitteiden huomioon ottamisesta on seurannut, että sääntelyn selkeyttämistä toteutetaan esitysluonnoksessa ongelmallisella tavalla. Sääntely näyttää tosiasiasa pakenevan eduskunnan hyväksyttäväksi kuuluvan lain tasolta paitsi ehdotetun uuden yksityistielain nojalla myöhemmin annettavaan valtioneuvoston asetukseen ennen kaikkea yksittäisten tiekuntien päätöksiin, tiekuntien eri tahojen kanssa tekemiin sopimuksiin ja tiekuntien sääntöihin. Mahdollisista etujärjestöjen tulevaisuudessa laatimista malleista huolimatta yksittäiset tiekunnat tuskin osaavat laatia tekemiään päätöksiä, sopimuksia tai sääntöjä niin, että ne olisivat eduskunnan hyväksymiä lakeja aukottomampia ja jättäisivät lakeja vähemmän sijaa erilaisille tulkinnoille.

Esitysluonnos on varsin uskalias, kun se jättää niin perustavaa laatua olevia asioita kuin esimerkiksi tiekunnan kokousten pitämisen ja kokouksiin kutsumisen ”moderneja viestintävälineitä” käyttäen tiekunnan päätösten tai sääntöjen varaan. Mitenköhän monta muutoksenhakua poikii vastaisuudessa yksinomaan se, että tiekunta on enemmistöpäätöksellään mennyt päättämään kokouskutsujensa lähettämisestä yksinomaan sähköpostitse, vaikka tiekunnan

(iäkkäimmillä) osakkailla ei edes ole sähköpostia? Tämän yksityiskohdan osalta ”modernisoinnissa” ei olekaan syytä edetä yhtään sen ripeämmin tai sen laajemmin kuin sähköposti- yms. tiedoksiannot otetaan yleisessä lainsäädännössä käyttöön annettaessa tiedoksi viranomaisten ja tuomioistuinten kutsuja ja päätöksiä kansalaisille.

Joka tapauksessa esitysluonnoksen perusteella näyttää siltä, että erisuuntaisten tavoitteiden huomioon ottamisen jälkeen lopputuloksena uudistuksesta seuraa, että sääntelyä on ”selkeytetty”, ”modernisoitu” ja ”mahdollistettu” tavalla, joka on omiaan entisestään lisäämään muutoksenhakutarpeita – ja samalla muodossa tai toisessa tienpitovelvollisen kiinteistönomistajan kustannuksia.

Tienpidon maksajapohjan laajentaminen – Myös muussa laissa tarkoitettuina tienpitäjinä toimivat julkisyhteisöt on määrättyissä tilanteissa velvoitettava osallistumaan yksityistien tienpitoon

Julkisen talouden intressit näkyvät myös siinä, että esitysluonnos sisältää ristiriitaisia lausumia sen suhteen, onko muussa laissa tarkoitettuna tienpitäjänä toimiva valtio, maakunta tai kunta *velvollinen* osallistumaan yksityistien tienpitoon siinä tapauksessa, että asianomainen julkisyhteisö ohjaa muun tienpitovelvollisuutensa piiriin kuuluvalta väylältä liikennettä yksityistielle, vai onko asianomaisella julkisyhteisöllä vain *mahdollisuus* osallistua yksityistien tienpitoon tuollaisissa tapauksissa.

Tiekunnalla on oltava tehokas oikeudellinen keinoa velvoittaa valtio, maakunta tai kunta osallistumaan yksityistien tienpitoon edellä kerrotun kaltaisissa tapauksissa. Nykyisessä julkisen talouden tilanteessa yksityistien tienpitoon osallistumista ei voida jättää mainittujen julkisyhteisöjen hyväntahtoisen harkinnan varaan. Esitysluonnosta onkin välttämättä selvennettävä siltä osin, että tiekunnalla on mahdollisuus yksityistietoimituksessa oikeudellisesti tehokkaalla ja sitovalla tavalla velvoittaa vastahakoinen julkisyhteisö osallistumaan yksityistien tienpitoon edellä kerrotun kaltaisissa tapauksissa. Tässä tarkoituksessa esitysluonnosta on tarkistettava myös kirjaamalla ehdotetun uuden yksityistielain asianomaiseen säännökseen (6 §) selvästi ne aineelliset kriteerit, jotka perustavat julkisyhteisöille velvollisuuden osallistua yksityistien tienpitoon edellä kerrotun kaltaisissa tapauksissa.

Muutenkin sinänsä tervetullut uudistuksen tavoite yksityisteiden tienpidon maksajapohjan laajentamiseen antaa esitysluonnoksessa ehdotettujen toteuttamistapojensa osalta aihetta kriittisiin huomautuksiin.

Tiekuntien tehtävien ja toimivallan laajentaminen – Tiekunnan ja tieosakkaiden vastuuasemat kasvavat ja monimutkaistuvat

Tiekuntien tehtäviä ja toimivaltaa ei ole perusteltua ulottaa esitysluonnoksessa ehdotetulla tavalla perinteisen tienpidon ulkopuolelle. Kiinteistönomistajien osalta tiekunnat ovat asiallisesti pakko-osakkuuteen perustuvia yhteisöjä. Kiinteistönomistajathan on yksityistietoimituksessa julkisen vallan päätöksellä velvoitettu osallistumaan rakennettavan uuden tien tienpitoon sen hyödyn mukaan, jonka tien on kullekin heistä katsottu tuottavan, ja varsinkin usein jo samalla julkisen vallan päätöksellä tien hallinnoimiseksi on perustettu tiekun-

ta. Myös esitysluonnoksessa ehdotettu uusi yksityistielaki perustuu tälle lähökohdalle.

Tätä taustaa vasten tiekunnat ovat varsin kaukana sellaisista yhteisöistä, joille olisi esitysluonnokseen kirjattujen uudistuksen tavoitteiden mukaisesti ”annettava entistä enemmän vastuuta omista päätöksistään ja toimintatavoistaan” tai ”kannustettava omatoimisuuteen ja toimeliaisuuteen”. Pikemminkin lainsäätäjän on tuota taustaa vasten perusteltua lähteä siitä, että tiekuntien tehtäviä ja toimivaltaa ei laajenneta tienpidon ulkopuolelle, tienpidosta ja tien hallinnoinnista säädetään mahdollisimman yksityiskohtaisesti ja kattavasti jo lain tasolla, tien hallinnointi tapahtuu mahdollisimman yksinkertaisella ja edullisella tavalla, tienpidosta ja tien hallinnoinnista aiheutuvat kustannukset peritään tienpitovelvollisilta mahdollisimman yksinkertaisesti, nopeasti ja tehokkaasti tienpidon jatkuvuuden turvaamiseksi ja tienpitoon tai tien hallinnointiin liittyvät osakkaiden keskinäiset riidat ratkaistaan nopeasti, edullisesti ja tehokkaasti tienpidon häiriöttömyyden turvaamiseksi. Nykyinen yksityisistä teistä annettu laki on palvellut näitä tavoitteita vähintään tyydyttävästi.

Missään tapauksessa tiekuntien tehtäviä ja toimivaltaa ei voida laajentaa analysoimatta ensin, miten tiekunnan tehtävien ja toimivallan laajentaminen vaikuttaa tiekunnan omaan vastuuasemaan ja samalla tienpitovelvollisten kiinteistönomistajien vastuuasemaan. Esitysluonnoksessa ei ole tehty tällaista analyysiä.

Tiekunnan päätösvallan ulottaminen johtojen ja rakennelmien sijoittamiseen tiealueelle – Johtojen ja rakennelmien sijoittaminen toisen maalle edellyttää viranomaistoimivaltuuksia, ja tuohon tarkoitukseen eri viranomaisille osoitetut valtuudet ovat jo nykyisellään riittävät

Esitysluonnoksen perusteella erilaisista sidosryhmistä näyttäisivät uudistuksen valmistelussa saaneen parhaiten äänensä kuulumaan ne toimialat, joilla on kysymys sähkö- ja viestintäjohtojen rakentamisesta. Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että sähkö- ja viestintäjohtojen ja muiden kiinteistön käyttöä palvelevien rakenteiden, rakennelmien ja laitteiden sijoittaminen tiealueelle tapahtuisi vastaisuudessa yksinomaan tiekunnan luvalla (ehdotetun uuden yksityistielain 47 §). Toisin kuin esitysluonnoksessa annetaan ymmärtää, nykyään samaan vaaditaan *joko* viranomaislupa *tai* sekä asianomaisten tienvarsikiinteistöjen omistajien luvat että tiekunnan lupa.

Yksi uudistuksen suurimmista yksittäisistä edunsaajista näyttäisi olevan perinteisten sähkö- ja televerkkojen haltijoiden ohella nimenomaan voimakkaassa kasvuvaiheessa oleva tuulivoimatoimiala. Tämä tuskin on yllätys, kun tuulivoimatoimialaa on jo tähän asti lainsäädännössä suosittu varsin poikkeuksellisella tavalla – esimerkiksi tuulivoimaloita on niiden erityispiirteet sivuuttaen tarkasteltu yksinomaan ”rakennuksina” ja tuulivoimaloiden purkuvelvoitteista ja tuulipuistoalueiden ennallistamisvelvoitteista on määrätietoisesti vaiettu. Käsillä oleva esitysluonnos jatkaa joko tietoisesti tai tiedostamatta samaa yhden toimialan perusteetonta suosimista. Uudistuksen jälkeen tuulivoimayhtiöt pääsisivät eroon niin viranomaisten kuin vastahankaisten kiinteistönomistajienkin lupien hakemisesta johtojensa ja rakennelmiensa toisen maalle sijoittamisen osalta.

Joka tapauksessa esitysluonnoksessa on tarkasteltu puutteellisesti johtojen ja rakennelmien sijoittamista *toisen maalle* koskevaa nykysääntelyä. Perusteellinen tarkastelu olisi epäilemättä osoittanut jo nykysääntelyn laajoine viranomaisvaltuuksineen riittävän kattavaksi. Esitysluonnoksessa julkilausutun norminpurkutavoitteen vastaisesti liikenne- ja viestintäministeriö ehdottaa siis säädettäväksi normeja asiasta, josta on jo riittävät normit (!).

Lisäksi esitysluonnoksessa ehdotettua johtojen ja rakennelmien sijoittamista toisen maalle koskevan päätösvalan antamista tiekunnalle tai pikemminkin sen siirtämistä viranomaisilta tiekunnalle on arvioitava kriittisesti niin perustuslain 124 §:ssä tarkoitetun julkisen vallan siirtämisen kannalta kuin saman lain 15 §:ssä tarkoitetun omaisuuden suojan kannalta. Kun esitysluonnoksessa ei ole arvioitu tiekunnalle ehdotettua päätösvaltaa tältä kannalta, on esitysluonnosta pidettävä selvästi puutteellisena.

Tiekunnan tehtävien ulottaminen muihin "infratehtäviin" – Yksitystien perinteisen tienpidon ulkopuoliset "infratehtävät" on perusteltua hoitaa vapaaehtoisen yhteisönmuodostuksen kautta

Yhtä lailla uudistuksen valmistelussa näyttäisivät saaneen äänensä kuulumaan omintakeisen tiekunta-aatteen kannattajat sekä "infrasisännöintiyrityksiä" ja "infrapalveluyrityksiä" edustavat tahot.

Tiekunta-aatteeseen näyttää kuuluvan, että nimenomaan tiekunnan oikeudellisissa puitteissa pitäisi voida perinteisen tienpidon lisäksi harjoittaa paljon muutakin toimintaa. Muut lainsäädännön tarjoamat yhteisömuodot – kuten osuuskunta ja osakeyhtiö – eivät syystä tai toisesta näytä tähän tarkoitukseen kelpaavan. Epäilemättä aate hakee käyttövoimansa siitä, että valmiina ja pakko-osakkuuteen perustuvana yhteisönä tiekunta tarjoaisi laajemman rahoittajapohjan erilaisille hankkeille kuin vapaaehtoisuuden pohjalta perustettavat uudet yhteisöt. Mahdolliset vesijohto- yms. hankkeethan vaativat tunnetusti merkittäviä investointeja.

Myös "infrapalvelutoimialan" intresseihin kuuluu, että mainittujen yritysten sopimuskumppaneina olevien tiekuntien tehtäviä ja toimivaltaa laajennettaisiin perinteisen tienpidon ulkopuolelle ja että mainitut yritykset voisivat sitten tarjota yhä laajemmin erilaisia palvelujaan tiekunnille. Kysymys ei siis olisi näiden tahojen halukkuudesta investoida esimerkiksi vesijohtohankkeisiin, vaan suunnitella, toteuttaa ja operoida kyseistä vesijohtoa tai muuta "infra".

Perinteiseen tienpitoon ja sen suppeasti ymmärrettyihin hallintoasioihin rajoittuvien "tieisännöintipalvelujen" tai tien kunnossapitopalveluiden tarjoaminen tiekunnille on mitä suurimmassa määrin tervetullutta. Käsillä olevan uudistuksen valmistelussa on kuitenkin perusteettoman yksipuolisesti ryhdytty edistämään tätä huomattavasti pidemmälle meneviä tiekunta-aatteen pyrkimyksiä ja "infrapalvelutoimialan" liiketoimintaa. Tämä olisi tuskin ollut mahdollista, mikäli lainvalmistelussa olisi havahduttu analysoimaan, miten tiekuntien tehtävien ja toimivallan laajentaminen samalla kasvattaa tiekunnan omaa vastuuasemaa ja samalla tienpitovelvollisten kiinteistönomistajien vastuuasemia.

Perinteisen tienpidon ulkopuoliset ”infratehtävät” ja muut tehtävät voidaan epäilemättä hoitaa muualla lainsäädännössä säädettyjä yhteisöjä – kuten osuuskuntia ja osakeyhtiöitä – perustamalla. Näihin yhteisöihin voivat päättää *vapaaehtoisesti* liittyä ne, jotka tarvitsevat mainittujen yhteisöjen ja niiden ”infrapalvelu yrityksiltä” mahdollisesti hankkimia perinteiseen tienpitoon kuuluvia palveluja.

Yksitystien hallinnoinnin ja tienpidon valtuuttaminen ulkopuoliselle toimijalle – Oikeudellisesti puutteellinen ehdotus yksitystien hallinnoinnin ja tienpidon ulkoistamiseksi?

Toisaalta esitysluonnoksessa pyritään luomaan oikeudelliset puitteet tiekunnalle kuuluvan yksitystien hallinnoinnin ja tienpidon ulkoistamiselle.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan tiekunnalle mahdollisuutta päättää ”muun toimijan tai yhteisön valtuuttamisesta huolehtimaan yksitystien hallinnoinnista ja tienpidosta” enintään neljän vuoden määräajaksi (ehdotetun uuden yksitystielain 75 §). Esitysluonnoksessa puhutaan näiltä osin ”tienpidon valtuuttamisesta” ulkopuoliselle toimijalle (näin myös ehdotetun uuden yksitystielain 51 §:n 2 momentissa). Esitysluonnoksen mukaan valtuuttaminen toteutettaisiin asiaa koskevalla sopimuksella. Esitysluonnoksesta ilmenee, että mainittu ”toimija tai yhteisö” voisi olla esimerkiksi ”infratehtäviä” hoitava osuuskunta.

Esitysluonnos on mainitun ”valtuuttamisen” osalta luvattoman epämääräinen. Epäselväksi jää jopa se, mitä kaikkea tuo ”valtuuttaminen” tai toimeksiantosopimus välttämättä kattaisi (sekä tienpidon että tien hallinnoinnin), keiden tehtävät ja toimivaltuudet ”valtuuttamisella” tai toimeksiantosopimuksella välttämättä siirtyisivät ja jäisikö tiekunnalle tai tieosakkaille *in corpore* taikka hoitokunnalle tai toimitsijamiehelle kuitenkin edelleen joitakin tehtäviä ja toimivaltuuksia. Samoin epäselväksi jää, edellyttäisikö ”valtuuttamisen” tai toimeksiantosopimuksen hyväksyminen tiekunnassa kaikkien osakkaiden yksimielisyyttä, kokouksessa edustettuina olevien osakkaiden määränemmistöä vai yksinkertaista enemmistöä. Lisäksi epäselväksi jää, mikä olisi tiekunnan ja tiekunnan osakkaiden vastuuasema ulkopuolisen toimijan ”valtuutuksen” tai toimeksiantosopimuksen nojalla tekemistä päätöksistä ja toimenpiteistä sekä mahdollisista laiminlyönneistä.

Epämääräisyys korostuu, kun esitysluonnoksessa ehdotetaan, että tarkempia säännöksiä tienpidon valtuuttamisesta annettaisiin tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella.

Kun kysymyksessä on tiekunnalle kuuluvien lakisäateisten tehtävien ja ilmeisesti myös toimivaltuuksien määräaikaisesta siirtämisestä ulkopuoliselle toimijalle ja kun tuo siirtäminen toteutettaisiin tiekunnan yksityisoikeudelliseksi luonnehdittavaan tahdonilmaisuuksiin perustuen joko yksipuolisesti annettulla valtuutuksella tai molemminpuolisella toimeksiantosopimuksella, ehdotuksessa on kysymys hyvin poikkeuksellisesta säädännäisestä järjestelystä. Poikkeuksellisuutensa vuoksi järjestelyä koskeva sääntelykokonaisuus olisi asetusta myöten oltava arvioitavana samalla kertaa ja järjestelyä olisi oikeudellisesti analysoitava kaikkien osallisten kannalta. Kun esitysluonnoksessa ehdotetaan tiekunnalle annettavaksi toimivaltaa johtojen ja rakennelmien toisen maalle sijoittamisen osalta, olisi tiekunnan toimivallan siirtämistä edelleen ulkopuoli-

selle taholle arvioitava myös perustuslain 124 §:n kannalta. Esitysluonnokseen ei sisälly luonnosta valtioneuvoston asetuksesta eikä ehdotettua järjestelyä analysoida esitysluonnoksessa tarkemmin oikeudelliselta kannalta.

Tässä vaiheessa esitysluonnoksen perusteella voidaankin vain esittää hapuilevia kysymyksiä: Tarkoitetaanko, että tiekunta voisi päättää siirtää omat tehtävänsä ja toimivaltuutensa määräajaksi esimerkiksi paikalliselle vesiosuuskunnalle? Miten valtuutuksen kestäessä järjestettäisiin niiden tieosakkaiden osallistuminen yksityistietä koskevaan päätöksentekoon, jotka eivät olisi tuon osuuskunnan jäseniä? Miten osuuskunnan yksityistietä koskevaa päätöstä moitittaisiin, kun tehtävien ja toimivallan siirtäminen ei muutoksenhakutarpeita kuitenkaan poistaisi? – Pelkästään nämä kysymykset riittänevät osoittamaan ehdotuksen ongelmallisuuden.

Sikäli kuin säännösehdotuksella olisi tarkoitus mahdollistaa ulkopuoliselle taholle – esimerkiksi kunnalle tai vesiosuuskunnalle – yksityistien tienpidon vastattavaksi ottaminen, tuollaisesta vastattavaksi ottamisesta ja sen oikeusvaikutuksista olisi säädettävä selväsanaisesti nimenomaisilla säännöksillä. Perusteltua olisi, että tienpidon vastattavaksi ottamisella yksityistien tienpitoon liittyvät vastuut siirtyisivät jo lakiin perustuen jäännöksettä ja kaikkia sivullisia sitovasti mainitulle ulkopuoliselle taholle. Laajaan sivullispiiriin kohdistuvan vaikutuksensa vuoksi tienpidon vastattavaksi ottaminen olisi perusteltua sitoa kuulusmenettelyyn (laki julkisesta haasteesta) ja viranomaisen myötävaikutukseen vähintään yksityistietoimituksen muodossa. Lisäksi tienpidon vastattavaksi ottamisesta olisi tehtävä merkinnät asianomaisiin rekistereihin (ainakin kiinteistörekisteriin ja yksityistierekisteriin) riittävän julkisuusvaikutuksen varmistamiseksi. Edelleen tienpidon vastattavaksi ottamista olisi perusteltua rajata aineellisilla kriteereillä, joilla varmistuttaisiin tienpidon vastattavakseen otettavan tahon vakavaraisuudesta ja maksukyvyistä.

Yksityiskohtaisemmat huomautukset

Keskityn jäljempänä lausunnossani nostamaan esitysluonnoksesta esiin sellaisia yksityistielainsäädäntöön ja sen uudistamiseen liittyviä näkökohtia, jotka palautuvat nimenomaan tienpitovelvollisen kiinteistönomistajan intresseihin.

Ehdotettua uutta yksityistielakia on täydennettävä ottamalla siihen myös tiekunnan uusien tehtävien osalta tarpeelliset säännökset tiekunnan ja tieosakkaiden vastuista ja velvollisuuksista

Ehdotetun uuden yksityistielain 54 §:ssä säädettäisiin:

Tiekunta voi tehdä tienpitoa varten tarpeellisia sitoumuksia, hankkia irtainta omaisuutta, päättää sähkö- ja viestintäjohtojen ja muiden kiinteistön käyttöä palvelevien rakenteiden, rakennelmien ja laitteiden sijoittamisesta tiealueelle sekä kantaa ja vastata velvoitteistaan. Tiekunta voi hankkia, ostaa tai tarjota tiekunnan jäsenille myös muita palveluja, joista on sovittu tiekunnan säännöissä.

Tiekunnan ja tieosakkaiden vastuut ja velvollisuudet erityisesti tiekunnan uusien ”palvelutehtävien” osalta

Esitysluonnoksessa ehdotetaan edellä selostetuin tavoin tiekunnan tehtävien ja toimivallan ulottamista perinteisen tienpidon ulkopuolelle. Tätä ei kuitenkaan ole otettu huomioon ehdotetun uuden yksityistielain tiekunnan ja tieosakkaan vastuuasemaa ja velvollisuuksia koskevissa säännöksissä. Kun tiekunnan säännöt esitysluonnoksessa ehdotetuvin tavoin olisivat tieosakkaiden yksinkertaisella enemmistöllä hyväksyttävissä, on odotettavissa, että tiekunnat tulevaisuudessa myös käyttävät niille annettavaa mahdollisuutta ottaa uusia ”palvelutehtäviä”. Tällöin on tärkeää etenkin niiden tieosakkaiden kannalta, jotka eivät uusia ”palveluja” tarvitse, että tiekunnan ja tieosakkaiden vastuusemat ja velvollisuudet on säännelty yksiselitteisesti myös uusien tehtävien osalta.

Ehdotetun uuden yksityistielain 26 §:n 1 momentin tienpitovelvollisuutta koskeva yleissäännös rajaa kuitenkin edelleen tieosakkaan velvollisuudet tienpitoon.

Yksitystiehen tieoikeuden saanut on velvollinen tieosakkaana osuutensa mukaan osallistumaan kyseisen yksityistien tienpitoon. Tienpitovelvollisuus alkaa kun tieoikeus perustetaan ja päättyy, kun tieoikeus lakkaa.

Samoin ehdotetun uuden yksityistielain 35 §:n 1 momentin säännös tieosakkaiden vastuuvastuusta rajaa edelleen tieosakkaan vastuun vain yhteistä tienpitoa varten tehtyyn sitoumukseen tai muuhun velvoitteeseen.

Yhteisestä tienpitoa varten tehdystä sitoumuksesta tai muusta velvoitteesta ovat keskenään vastuussa ne, jotka sitoumuksen tai muun velvoitteen syntyhetkellä olivat tieosakkaita, kyseisenä ajankohtana voimassa olleiden tieyksiköidensä mukaisessa suhteessa.

Edellä mainittujen säännösten perusteella voidaan kysyä, muodostuuko tiekunnalle ja edelleen tiekunnan osakkaille kaksi erillistä vastuupiiriä – perinteiseen tienpitotehtävään liittyvä vastuupiiri ja tienpidon ulkoinen eli muihin tehtäviin liittyvä vastuupiiri –, kun tiekunnan tehtävät ja toimivalta ulotetaan perinteisen tienpidon ulkopuolelle. Olipa vastaus myönteinen tai kielteinen, ehdotettua uutta yksityistielakia on välttämättä täydennettävä ottamalla siihen myös uusien ”palvelutehtävien” osalta tarpeelliset säännökset vastuista ja velvollisuuksista.

Samalla on huomattava, että ehdotetun uuden yksityistielain 33 §:ssä on edelleen säännös hyvin poikkeuksellisesta tiekunnalle annettavasta keinosta tiemaksun ja käyttömaksun perimistä varten.

Tiemaksu ja käyttömaksu sekä niiden erääntymispäivästä suoritettava kuuden prosentin vuotuinen korko peritään maksuunpanoluettelon otteen tai katselmuspöytäkirjan perusteella siinä järjestyksessä kuin verojen ja muiden julkisoikeudellisten saata-

vien ulosotosta säädetään. Valitus laittoman maksuunpanon perusteella on kuitenkin tehtävä maa- ja metsätalouden osastoille.

Tämän perintäkeinon perustellisuutta on tarkasteltava kriittisesti, mikäli tiekunnan tehtävät ja toimivalta ulotetaan perinteisen tienpidon ulkopuolelle. Edes edellä mainituissa tie- ja käyttömaksuissa ei ole kysymys julkisoikeudellisesta saatavasta – puhumattakaan tiekunnan ”palvelutehtävistään” ja muista tehtävistään vastaisuudessa perimistä maksuista. Lisäksi selvää lienee, että tiekunnan uusissa ”palvelutehtävissä” olisi kysymys sellaisten tehtävien hoitamisesta, joita varten yleensäkin perustetaan muualla lainsäädännössä säädettyjä yhteisöjä – kuten osuuskuntia ja osakeyhtiöitä. Mikäli viimeksi mainitut yhteisöt joutuvat tyytymään säännönmukaisiin perintäkeinoin, ei tiekunnalle ole perusteltua ainakaan samoja ”palvelutehtäviä” varten antaa edellä mainittua hyvin poikkeuksellista perintäkeinoa. Tosin voidaan epäillä, haluatko ja pystyvätkö yksittäiset tiekunnat käytännössä pitämään tienpitotehtäväänsä ja ”palvelutehtäväänsä” erillään maksujen muodostumisen, keräämisen ja perimisen suhteen, mikäli edellä mainittu poikkeuksellinen perintäkeino edelleen sallittaisiin tie- ja käyttömaksujen osalta.

Esitysluonnoksessa ei ole tarkasteltu tiekunnan mahdollista konkurssia ja sen vaikutusta yksityistien tienpitoon ja tien hallintoon. Yksityistielainsäädännön perimmäinen tarkoitus lienee kuitenkin turvata tienpidon jatkuvuus. Mikäli tiekunnan tehtävät ja toimivalta ulotetaan perinteisen tienpidon ulkopuolelle, mahdollisuus konkurssiin on välttämättä otettava huomioon. Uhkaahan mahdollinen konkurssi niitä muuallakin lainsäädännössä säädettyjä yhteisöjä, jotka huolehtivat vastaavista ”palvelutehtävistä”. Tiekunnat eivät voine olla tässä suhteessa muita yhteisöjä paremmassa asemassa.

Rajoitettaessa tiekunnan tehtävät ja toimivalta perinteiseen tienpitoon konkurssiuhka tuskin käytännössä realisoituu, kun edellä selostetun lisäksi otetaan huomioon ehdotetun uudenkin yksityistielain 38 §:n 1 momentin säännös tiekunnan erääntyvän velan maksamiseksi tehtävistä toimista sekä 35 §:n 2 momentin säännös tieosakkaiden keskinäisestä vastuusta.

(38 § 1 mom): Milloin velkoja on vaatinut maksettavaksi erääntyneen tiekunnan velan suoritusta eikä tiekunnalla ole varoja velan maksamiseen, on toimitsijamiehen tai hoitokunnan viivytyksestä ryhdyttävä toimenpiteisiin velan suorittamista varten koottavien tiemaksujen maksuunpanemiseksi ja perimiseksi tieosakkailta.

(35 § 2 mom): Jos suoritettavaa maksua ei ole voitu osittain tai lainkaan periä joltakin vastuuvolliselta, vastaavat muut puuttuvasta erästä tieyksikköjensä mukaisessa suhteessa.

Viimeksi mainittu säännös johtaa siihen, että tiekunnan velat maksaa viime kädessä tiekunnan viimeinen maksukykyinen osakas. Ehdotetun uuden yksityistielain 37 §:n 3 momentti osoittaa hänet kuitenkin tällaisessa tilanteessa vaatimaan korvausta muilta tieosakkailta yleisessä tuomioistuimessa. Mikäli tiekunta saa tässä uudistuksessa edelleen pitää edellä tarkastellussa 33 §:ssä säädetyn poikkeuksellisen perintäkeinon, on samalla säädettävä, että maksun toisen tieosakkaan puolesta suorittamaan joutunut tieosakas jo lain nojalla

saa hyväkseen saman perintäkeinon. Toisin sanoen tämän tieosakkaan olisi 33 §:ssä tarkoitetun maksuunpanoluettelon nojalla voitava periä tuo maksusääntönsä niiltä tieosakkailta, joiden puolesta hän on joutunut maksut suorittamaan. Oletettavaahan on, että tienpitovelvollisuuteen perustuvat maksunsa laiminlyöneet osakkaat eivät pystyisi korvaamaan hänelle edes niitä oikeudenkäyntikuluja, jotka 37 §:n 3 momentissa tarkoitetusta oikeudenkäynnistä käräjäoikeudessa hänelle aiheutuisi.

Tiedon siitä, mitä ”palvelutehtäviä” tai muita tehtäviä yksittäinen tiekunta on ottanut itselleen, on oltava julkisesti saatavilla

Mikäli yksittäinen tiekunta ehdotetun uuden yksityistielain 54 §:n mukaisesti päättää säännöissään laajentaa tehtävänsä perinteisen tienpidon ulkopuolisiin ”palvelutehtäviin” ja muihin tehtäviin, vaativat myös sivullisten edut, että tätä koskeva tieto on julkisesti saatavilla. Tiedon muidenkin yhteisöjen toimialasta on oltava julkisesti saatavilla. Sivullisten on voitava tarkistaa, missä laajuudessa he voivat tiekuntaa sitovasti tehdä sopimuksia kunkin yksittäisen tiekunnan kanssa. Nämä näkökohdat on kuitenkin sivuutettu esitysluonnoksessa.

Edellä kerrottu korostaa ehdotetun uuden yksityistielain 96 §:ssä säädetyn yksityistierekisterin sisällön ja sen ajantasaisuuden merkitystä.

Muutenkin yksityistierekisterin merkitystä olisi syytä korostaa. Se, että esitysluonnoksessa ei ole näin tehty, on outoa uudistuksen tavoitteiden valossa. Esimerkiksi uuden yksityistielain 55 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa esitysluonnoksessa todetaan tiekunnan edustamisesta muun ohella, että toimitsijamiehen, hoitokunnan jäsenen tai näiden varamiehen ”tulisi tarvittaessa osoittaa asemansa tiekunnan kokouksen pöytäkirjan otteella”. Toki on päästävä siihen, että tämä tapahtuu yksityistierekisteriin tukeutuen. Aivan samoin kuin tiedoksianto tiekunnalle koskevassa ehdotetun uuden yksityistielain 62 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa, tiekuntaa on tältäkin osin ”kannustettava” pitämään niitä koskevan rekisterin tiedot ajantasaisina.

Tiekunnan ja tieosakkaiden vastuut ja velvollisuudet erityisesti uuden johtojen ja rakennelmien sijoittamista koskevan tiekunnan päätösvallan osalta

Oma erilliskysymyksensä on, millaisen vastuuaseman esitysluonnoksessa tiekunnalle annettavaksi ehdotettu päätösvalta johtojen ja rakennelmien sijoittamisesta toisen maalle perustaa tiekunnalle. Asiallisestihan tuossa päätösvallassa on kysymys julkisen vallan käyttämisestä.

Mikäli tiekunnan tiealueelle sijoitettavaksi päättämät johdot yms. rakenteet on myöhemmin poistettava ja alue on muutenkin ennallistettava ja johdot yms. rakenteet tiealueelle tiekunnan luvalla sijoittanut toimija ei konkurssin tai muun maksukyvyttömyystilan vuoksi siitä suoriudu, on uudessa yksityistielain laissa välttämättä säädettävä, mikä tahoaa vastaa johtojen yms. rakenteiden poistamisesta ja alueen muustakin ennallistamisesta sekä siitä aiheutuvista kustannuksista. – Onko tuo taho se tieosakas, jonka kiinteistölle johdot yms. rakennelmat on ehkä vastoin hänen tahtoaan sijoitettu, vai tiekunta, joka on päättänyt johtojen yms. rakennelmien sijoittamisesta hänen kiinteistölleen, vai se julkisyhteisö, jolta siirrettyä julkista valtaa tiekunta on käyttänyt päättäessään johtojen yms. rakennelmien sijoittamisesta?

Viimeksi mainittua kysymyskokonaisuutta ei voida enää sivuuttaa viittaamalla siihen, että toimijat, jotka tulisivat sijoittamaan sähkö- ja viestintäjohtoja tiekunnan luvalla, olisivat käytännössä vakiintuneita kotimaisia vakavaraisia yhtiöitä (vrt. Mankala-yhtiöt).

Tuulivoimatuotannon lisääntyessä sähköntuotanto on hajautunut ennen kokemattomalla tavalla hyvin suureen määrään yksittäisiä pienitehoisia tuotantolaitoksia, jotka on ryhmitelty tuulipuistoiksi hajalleen ympäri maakuntia. Kun tuulipuistojen yksittäiset tuotantolaitokset on kytkettävä toisiinsa tuulipuistoksi ja tuulipuistot edelleen alueverkkoon tai valtakunnalliseen runkoverkkoon, sähkönsiirtotarpeet ovat kasvaneet ennen kokemattomalla tavalla. Voimajohtoja – sekä ilmajohtoina että maakaapeleina – on rakennettava lisää suuria määriä.

Samalla sähköntuottajayhtiöiden lukumäärä on lisääntynyt tuntuvasti ja niiden tausta muuttunut merkittävästi. Tuulivoimatoimialalle tyypillinen toimintatapa on ollut perustaa erillinen projektiyhtiö kutakin tuulipuistohanketta varten. Kunkin hankkeen oikeudelliset ja taloudelliset vastuut on siten puskuroitu mahdollisimman tehokkaasti yksittäiseen projektiyhtiöön. Toimialan yhtiörakenne on siten tarkemmassa tarkastelussa hyvin hajautunutta. Edelleen toimialalle on tyypillistä ulkomaiset taustatahot niin hankkeiden kehittäjinä, projektiyhtiöiden omistajina, hankkeiden rahoittajina, toteuttajina kuin operoijinakin.

Käytäntönä on ollut, että nimenomaan sähköntuottaja rakentaa voimajohdon verkonhaltijan osoittamaan liityntäpisteeseen asti. Tästä seuraa, että yhä suurempi osa voimajohdoista on muiden kuin perinteisten vakavaraisten sähkönsiirtoyhtiöiden vastuulla. Niiden sijaan kustakin johdosta – ilmajohdosta tai maakaapelista – vastaa yksin asianomaista yksittäistä tuulipuistohanketta varten perustettu projektiyhtiö. Tämän yhtiön elinkaari puolestaan kytkeytyy kyseisen tuulipuistohankkeen elinkaareen. Tuulipuistohankkeen elinkaareksi arvioidaan yleisesti 15–25 vuotta. Lisäksi tuulivoimatuotantoa on tuettu runsaasti julkisista varoista. Tähänastiset tukijärjestelmät ovat kattaneet kunkin hankkeen elinkaaresta enintään alkupuoliskon. Kun vielä tuulivoimantuotanto hiipuu hankkeen elinkaaren edetessä loppuaan kohti, projektiyhtiön maksukykyyn kannalta kriittisimmät vuodet osuvat juuri hankkeen elinkaaren loppuun.

Edellä kerrotuissa olosuhteissa on perusteltu kysyä, että mikäli tuulivoimahankkeen elinkaaren lopussa myös oman elinkaarensa lopussa oleva projektiyhtiö osoittautuu maksukyvyttömäksi, mikä taho vastaa projektiyhtiön tiekunnan luvalla yksityistien tiealueelle ja samalla siis tienpitovelvollisten kiinteistönomistajien kiinteistöille sijoittamien johtojen, kaapeleiden, rakenteiden, rakennelmien ja laitteiden poistamisesta ja purkamisesta ja muustakin ennallistamisesta. Etenkin tienpitovelvollisen kiinteistönomistajan näkökulmasta kysymykseen annettava vastaus on harvinaisen tärkeä.

Vastaukseksi ei kelpaa yksinomaan se, että johtojen ja rakennelmien sijoittamisesta päättävän tiekunnan olisi hyvä sopia hanketoimijan kanssa vakuuksista ennen lupansa antamista. Samalla on tehtävä selkoa siitä, miten yhden ja saman tahon – tiekunnan – toimesta tapahtuva sopiminen ja ehdotuksen tarjoittama julkisen vallan käyttö ovat yhteensovitettavissa. Lisäksi on otettava

huomioon, että luvasta päättävässä tiekunnan kokouksessa ääntenenemmistön muodostavat todennäköisesti ne tieosakkaat, jotka ovat hanketoimijan kanssa omien kiinteistöjensä osalta tekemissään maanvuokrasopimuksissa vastikkeena saamastaan vuokrasta muun muassa sitoutuneet edistämään kaikkiin tavoin hanketoimijan erilaisia lupaprosesseja. Näin ollen samalla on tehtävä selkoa myös siitä, miten päätöksentekotilannetta on arvioitava ehdotetun uuden yksityistielain 66 §:ssä säädetyn tieosakkaan esteellisyyden kannalta.

Ehdotuksia tieoikeuden ja tiealueen määritelmistä sekä johtojen ja rakennelmien sijoittamista tiealueelle koskevan päätösvallan antamisesta tiekunnalle on arvioitava uudelleen ja joka tapauksessa ehdotuksia on täsmennettävä

Esitysluonnoksesta ei ilmene, että yksityistielainsäädännön uudistuksessa olisi tarkoitus muuttaa siitä lähtökohtaa, että tieoikeuden perustaminen ei poista kiinteistönomistajan omistusoikeutta kiinteistönsä edes tieoikeuden kattamalla alueella eikä se myöskään muuta tieoikeudella rasitetun kiinteistön ulottuvuutta missään suhteessa. Sen sijaan tieoikeuden perustaminen rajoittaa kiinteistönomistajalle kuuluvia oikeuksia siltä osin – ja vain siltä osin – kuin lainsäädännöstä ja tieoikeuden perustavasta julkisen vallan päätöksestä ilmenee. Esitysluonnoksessa ehdotetussa sähkö- ja viestintäjohtojen ja muiden kiinteistön käyttöä palvelevien rakenteiden, rakennelmien ja laitteiden sijoittamiseen tiealueelle tiekunnan luvalla on siten kysymys mainittujen johtojen ja rakennelmien sijoittamisesta *toisen* maalle – eli käytännössä tienpitovelvollisen kiinteistönomistajan omistamalle tienvarsikiinteistölle.

Näin ollen esitysluonnos perustuu johtojen ja rakennelmien sijoittamisen osalta virheelliselle lähtökohdalle, kun siinä todetaan: ”kun tiealue ei ole enää kiinteistönomistajan hallinnassa tieoikeuden perustamisen ja tien rakentamisen jälkeen, ei ole tarkoituksenmukaista edellyttää tiealueella tehtäviin toimenpiteisiin tiekunnan tai tieosakkaiden luvan lisäksi tämän lupaa” (s. 27–28). Yksinomaan kiinteistönomistajan hallinnan rajoittumisella tieoikeuden perustamisen ja tien rakentamisen perusteella ei voida perustella sitä, mitä esitysluonnoksessa nyt ehdotetaan. Esitysluonnoksen ehdotukset tarkoittavatkin nykyistä huomattavasti pidemmälle menevää kajoamista perustuslain 15 §:ssä turvattuun omaisuuden suojaan.

Arvioitaessa ehdotusta perustuslain 15 §:n kannalta on lisäksi otettava huomioon, että tieoikeus alkaisi rasittaa kiinteistöä paitsi kulkuoikeuden muodossa myös johtojen ja rakennelmien sijoittamisoikeuden muodossa. Siten tieoikeudesta kiinteistölle aiheutuva kokonaisrasitus ja omistajalle aiheutuvat omistusoikeuden rajoitukset lisääntyisivät nykyisestä. Esitysluonnoksessa ennakoidaan tiealueiden vastaisuudessa konkreettisestikin levenevän. Lisäksi on otettava huomioon kiinteistönomistajalle aiheutuva omakohtainen kustannusriski asianomaisen johto- yms. toimijan mahdollisessa maksukyvyttömyystilanteessa, kun johtoja ja rakennelmia myöhemmin joudutaan poistamaan ja alue muutenkin ennallistamaan. Edelleen ehdotusta on arvioitava myös sääntelyn taannehtivuuden kannalta, kun edellä kerrottu tapahtuisi myös ennen ehdotetun uuden yksityistielain voimaantuloa perustettujen tieoikeuksien osalta. Vielä on periaatteelliselta kannalta ongelmallista, että tieoikeuden perustamisen aineellisissa kriteereissä ei selväsanaisesti näy kulkuoikeuden ohella johtojen ja rakennelmien sijoittamisoikeuden merkitys. Kysymys on perusoikeuden ra-

joitusedellytyksistä. Täsmällisyyden lisäksi edellytyksiä on arvioitava sisällöllisesti. Tietäen oikeuden perustaminen tietyllä tavalla saattaa olla hyvinkin perusteltua kulkuoikeuden kannalta, mutta ei sen sijaan enää johtojen ja rakennelmien sijoittamisoikeuden kannalta.

Johtojen ja rakennelmien sijoittamista koskevan päätösvallan antaminen tiekunnalle ei ole ylipäätään perusteltua

Toisin kuin esitysluonnoksessa annetaan ymmärtää, nykyään johtojen ja rakennelmien sijoittamiseen tiealueelle vaaditaan *joko* pelkkä viranomaislupa *tai* sekä asianomaisten tienvarsikiinteistöjen omistajien luvat että tiekunnan lupa.

Olennaista on havaita näiden vaihtoehtojen välinen ero. Ensin mainitussa vaihtoehdossa on kysymys julkisen vallan käyttämisestä: viranomaisen tutkii asianomaisten hanketoimijain vireille panemassa laissa säädetyssä menettelyssä, täytyvätkö laissa säädetyt kriteerit johtojen ja rakennelmien sijoittamiselle toisen maalle, ja myönteisessä tapauksessa päättää sallia niiden sijoittamisen toisen maalle. Toisin sanoen johtojen ja rakennelmien sijoittaminen tapahtuu *pakolla*.

Jälkimmäisessä vaihtoehdossa on kysymys yksityisoikeudellisiin tahdonilmaisuihin perustuvasta sopimustoiminnasta. Kiinteistönomistaja punnitsee omasta näkökulmastaan hanketoimijan tekemää tarjousta ja mikäli hän havaitsee tarjouksen vastike-, ennallistamis- ja muut ehdot hyväksyttäväksi, hän hyväksyy tarjouksen. Mikäli hän havaitsee tarjouksen omasta näkökulmastaan riittämättömäksi tai riskialttiiksi, hän hylkää tarjouksen. Sikäli kuin tien hallinnoimiseksi on perustettu tiekunta, tiekunta punnitsee hanketta tehtäviinsä kuuluvan tienpidon näkökulmasta. Mikäli tienpidollista estettä tiekunnan suostumuksen antamiselle ei ole, tiekunta antaa hankkeelle oman suostumuksensa. Toisin sanoen johtojen ja rakennelmien sijoittaminen tapahtuu tässä vaihtoehdossa *vapaaehtoisesti* kaikkien osallisten suostumuksin.

Hanketoimijan kannalta etenemisvaihtoehdot ovat siis selvät.

Esitysluonnoksessa pyritään antamaan tiekunnalle valta päättää johtojen ja rakennelmien sijoittamisesta toisen maalle *pakolla*. Kysymys on perustuslaissa tarkoitetun julkisen vallan käyttämisessä. Kun tuo *pakolla* sijoittaminen on tähän asti voinut tapahtua vain ja ainoastaan viranomaisille säädetyin valtuuksin, on ehdotuksessa kysymys myös perustuslain 124 §:ssä tarkoitetusta julkisen vallan siirtämisestä. Mainitun säännöksen mukaan merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

Julkisen vallan käytön merkittävää arvioitaessa on otettava huomioon, että ehdotetun uuden yksityistielain 20 §:ssä säädettäisiin, että oikeus puutavaran varastointia, autopaikkaa, venevalkamaa tai laituria varten voitaisiin antaa vain yksityistietoimituksessa. Mikäli näiden oikeuksien antamista on pidetty niin merkittävänä, että sen pitää tapahtua yksityistietoimituksessa – eli viranomaisen päätöksellä ja julkista valtaa käyttäen –, millä perusteella tiekunnalle pitäisi antaa valta päättää oikeudesta johtojen ja rakennelmien sijoittamiseen?

Johtojen ja rakennelmien sijoittamista toisen maalle koskevat nykyiset viranomaisvaltuudet ovat riittävät

Keskeisimmät *vastoin omistajan tahtoa* tapahtuvaa johtojen ja rakennelmien sijoittamista toisen maalle koskevat viranomaisvaltuudet löytynevät kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetusta laista (603/1977, jäljempänä lunastuslaki), maankäyttö- ja rakennuslaista (132/1999) ja tietoyhteiskuntakaaresta (917/2014).

Lunastuslain 3 §:n mukaan lunastamalla voidaan:

- 1) hankkia kiinteää omaisuutta taikka pysyvä tai määräaikainen erityinen oikeus;
- 2) rajoittaa pysyvästi tai määräajaksi oikeutta käyttää tai vallita kiinteää omaisuutta taikka erityistä oikeutta; sekä
- 3) lakkauttaa erityinen oikeus.

Lunastuslain 4 §:n mukaan:

Lunastaa saadaan, kun yleinen tarve sitä vaatii. Lunastusta ei kuitenkaan saa panna toimeen, jos lunastuksen tarkoitus voidaan yhtä sopivasti saavuttaa jollain muulla tavalla taikka jos lunastuksesta yksityiselle edulle koitua haitta on suurempi kuin siitä yleiselle edulle saatava hyöty.

Lunastuksen hakija voi olla myös yksityisoikeudellinen yhteisö, joka osoittaa yleisen tarpeen vaativan lunastusta ja esittää luotettavan selvityksen siitä, että lunastettava omaisuus tullaan käyttämään aiottuun tarkoitukseen.

Eryteisistä lunastusperusteista on voimassa, mitä erikseen on säädetty.

Jo edellä mainituista lunastuslain säännöksistä voidaan päätellä, että lain soveltamisalaan kuuluvat järeät tai varsin järeät johtohankkeet. Lunastuslaissa tarkoitettu lunastusluvasta päättää lähtökohtaisesti valtioneuvosto. Vähäisemmissä riidattomissa tapauksissa lunastusluvan antamisesta päättää Maanmittauslaitos.

Maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:ssä säädetään yhdyskuntateknisten laitteiden sijoittamisesta:

Kiinteistön omistaja ja haltija on velvollinen sallimaan yhdyskuntaa tai kiinteistöä palvelevan johdon sijoittamisen omistamalleen tai hallitsemalleen alueelle, jollei sijoittamista muutoin voida järjestää tyydyttävästi ja kohtuullisin kustannuksin. Sama koskee johtoihin liittyviä vähäisiä laitteita, rakennelmia ja laitoksia. Johtoa tai muuta laitetta ei saa rakentaa niin, että vaikeutetaan alueen kaavoitusta tai kaavan toteuttamista. Jollei sijoittamisesta ole sovittu kiinteistön omistajan ja haltijan kanssa, sijoittamisesta päättää kunnan rakennusvalvontaviranomainen.

Sijoittamisesta päätettäessä on kiinnitettävä huomiota siihen, ettei kiinteistölle aiheuteta tarpeetonta haittaa.

Sopimus 1 momentissa tarkoitettujen laitteiden sijoittamisesta sitoo myös kiinteistön uutta omistajaa ja haltijaa.

Kiinteistön omistajalla ja haltijalla on oikeus saada korvaus 1 momentissa tarkoitetun johdon tai muun laitteen sijoittamisesta aiheutuvasta haitasta ja vahingosta. Jollei korvauksesta sovi- ta, asia ratkaistaan lunastuslain mukaisessa järjestyksessä.

4 momentti on kumottu L:lla 27.5.2011/589.

Mitä tässä pykälässä säädetään kiinteistön omistajasta ja haltijasta, koskee myös yleisen alueen omistajaa ja haltijaa.

Telekaapeleiden sijoittamisesta toisen omistamalle tai hallitse- malle kiinteistölle säädetään tietoyhteiskuntakaaren (917/2014) 28 luvussa. (7.11.2014/918)

Edellä mainitussa maankäyttö- ja rakennuslain säännöksessä sekä tietoyhteis- kuntakaaren 28 luvun säännöksissä saattaisi hyvinkin olla kysymys sellaisista hankkeista, joita käsillä olevassa esitysluonnoksessa tarkoitetaan. Kumpikin laki antaa kunnan rakennusvalvontaviranomaiselle toimivallan päättää johto- jen ja rakennelmien sijoittamisesta toisen maalle.

Jo edellä esitetyn perusteella nykyiset viranomaisvaltuudet ovat kattavat siltä osin kuin kysymys on johtojen ja rakennelmien sijoittamisesta toisen maalle.

Käsillä olevasta esitysluonnoksesta ei ilmene, miten siinä tiekunnalle annetta- vaksi ehdotettu päätösvalta suhteutuisi edellä mainittuihin viranomaisval- tuuksiin. Esitysluonnosta ei ole myöskään perusteltu sillä, että nykyisissä vi- ranomaisvaltuuksissa olisi jokin sellainen aukko, joka olisi katettava uusin val- tuuksin. Sikäli kuin tällainen aukko olisi, se voidaan epäilemättä kattaa parhai- ten tarkistamalla edellä kunnan rakennusvalvontaviranomaiselle annettuja toimivaltuuksia.

Ehdotettuja uuden yksityistielain määritelmiä on tarkistettava ja täsmennettä- vä

Ehdotetun uuden yksityistielain 3 §:n 1 momentin mukaan mainitussa laissa tarkoitettaisiin:

1) *yksityistiellä* tietä, joka ei ole maantie tai katu ja joka palve- lee lähtökohtaisesti vaikutuspiirissään olevien kiinteistöjen ja yhteisten alueiden kulkutarpeita ja muuta käyttöä;

3) *tieoikeudella* oikeutta käyttää toisen kiinteistön aluetta pysy- västi kulkuyhteyttä sekä sähkö- ja viestintäjohtojen ja muiden kiinteistön käyttöä palvelevien rakenteiden, rakennelmien ja laitteiden sijoittamista varten;

9) *tiealueella* ajorataa, jalkakäytävää ja pyörätietä sekä niiden säilymistä ja käyttämistä varten pysyvästi tarvittavia alueita, rakenteita, rakennelmia ja laitteita kuten piennar, luiska, pengermä, oja, väli- ja rajakaista, kohtaamis- ja kääntymispaikka, tiehen liittyvää tienpitoa varten tarvittava varastoimispaikka, valaistuslaitteet ja liikenteenohjauslaitteet, silta, rumpu, meluste, riista-aita, lautta laitureineen ja väylineen, kaide ja tie-merkki, varten; [JS: Pitänee poistaa ylimääräinen ”varten”!]

Ehdotetun uuden yksityistielain 104 §:n 1 momentissa säädettäisiin:

Ennen tämän lain voimaan tuloa perustettu tieoikeus katsotaan tämän lain voimaantulosta lukien olevan tarkoitettu myös sähkö- ja viestintäjohtojen ja muiden kiinteistön käyttöä palvelevien rakenteiden, rakennelmien ja laitteiden sijoittamista varten siten kuin tämän lain 3 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetaan. [JS: Pitänee olla ”3 kohdassa”!]

Ehdotetun uuden yksityistielain 47 §:ssä säädettäisiin:

Sähkö- ja viestintäjohtojen ja muiden kiinteistön käyttöä palvelevien rakenteiden, rakennelmien ja laitteiden sijoittamiseen tiealueelle on oltava tiekunnan tai, jos osakkaat eivät muodosta tiekuntaa, tieosakkaiden lupa.

Jos 1 momentissa tarkoitettujen rakenteiden, rakennelmien ja laitteiden sijoittaminen on huomattavasti lisännyt tien tai vaurioittanut sitä, on rakenteen, rakennelman tai laitteen haltija velvollinen korvaamaan aiheutuneet lisäkustannukset. [JS: Puuttunee sana ”kulumista”!]

Edellä selostetut säännökset muodostavat kokonaisuuden, jolla on tarkoitus toteuttaa esitysluonnoksen tavoite johtojen ja rakennelmien sijoittamista koskevan päätösvallan antamisesta tiekunnalle.

Jotta tuota päätösvaltaa on voitu edes ehdottaa annettavaksi tiekunnalle, on esitysluonnoksessa täytynyt ehdottaa, että johtoja ja rakennelmia voidaan päättää sijoitettavan jollekin alueelle, jolla tiekunnalla ylipäänsä on jonkinlaista määräämisvaltaa, – eli tiealueelle. Kun tiekunta ei ehdotetun uudenkaan yksityistielain 54 §:n mukaan voisi omistaa kiinteää omaisuutta, ei kysymyksen ole edes voinut tulla mikään muu alue. Tiealueen määritelmää ei ole kuitenkaan esitysluonnoksessa pidetty tarpeellisena laajentaa, koska ”esimerkiksi sähkö- ja viestintäjohtot voitaisiin sijoittaa nykyisinkin tiealueeseen kuuluvaan pientareeseen, luiskaan tai pengermään” (s. 28).

Sen sijaan tieoikeuden määritelmää on esitysluonnoksessa pidetty tarpeellisena laajentaa. Tieoikeuden määritelmän laajentamisen vaikutuksia arvioitaessa todetaankin jo edellä kerrotusta poiketen, että ”tieoikeuden laajentaminen koskemaan kulkuoikeuden lisäksi myös sähkö- ja viestintäjohtojen ja muiden tien vaikutuspiirin kiinteistöjen käyttöä palvelevien rakenteiden, rakennelmien ja laitteiden sijoittamista saattaa levittää hieman yksityisteiden tiealuetta” (s.

20). Toisin sanoen tieoikeutta perustettaessa mahdollisuus johtojen ja rakennelmien sijoittamiseen otettaisiin jo lähtökohtaisesti huomioon tieoikeuden leveydessä. Tähän nähden olisi ollut johdonmukaista ja perusteltua, että myös tiealueen määritelmää olisi esitysluonnoksessa ehdotettu täydennettäväksi johtojen ja rakennelmien sijoittamisen osalta. Samalla olisi ollut perusteltua ottaa kantaa siihen, voidaanko *ennestään olevaa* tietä levittää – siis kertaalleen perustetun tieoikeuden kattamaa aluetta laajentaa – yksinomaan johtojen ja rakennelmien sijoittamiseksi kauemmaksi kuin tuon tien pientareeseen, luiskaan tai pengermään.

Kun tieoikeuden määritelmään on edellä selostetulla tavalla esitysluonnoksessa ehdotettu sisällytettäväksi kulkuoikeuden lisäksi oikeus johtojen ja rakennelmien sijoittamiseen, olisi ollut johdonmukaista ja perusteltua, että tiealueelle ei sallittaisi tiekunnan päätöksellä sijoitettavan muiden kuin tieoikeuden kyseiseen yksityistiehen saaneiden tahojen johtoja ja rakennelmia. Esitysluonnoksessa todetaan kuitenkin, että ”mainittuja rakenteita, rakennelmia ja laitteita voisi tiealueelle sijoittaa tieosakkaat itse taikka muu toimija tiekunnan tai tieosakkaiden luvalla” (s. 52). Tätä tulkintaa tukee se, että ehdotetun uuden yksityistielain 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa muun ohella todetaan, että yksityistie on tie, joka palvelee lähtökohtaisesti – siis vain lähtökohtaisesti – vaikutuspiirissään olevien kiinteistöjen kulkutarpeita ja muuta käyttöä. Toisin sanoen tiekunnan päätöksellä oikeuden johtojen ja rakennelmien sijoittamiseen tiealueelle voisi saada muukin kuin tieoikeuden saanut taho – eikä tuolta taholta itseltään edellytettäisi minkäänlaista kytkentää tiehen tai sen vaikutuspiiriin kiinteistöihin. Mainitusta yksityistielain 3 §:n 1 momentin 1 kohdasta voidaan lisäksi päätellä, että tiealueelle sijoitettavan johdon tai rakennelman ei edellytettäisi palvelevan nimenomaan tien vaikutuspiiriin kiinteistöjä.

Jo edellä kerrotun perusteella ehdotuksessa olisi kysymys hyvin väljästi säännellyn ja monessa suhteessa ennakoimattoman pitkälle menevän lupatoimivallan antamisesta tiekunnalle. Tätä korostaa se, että ehdotetun uuden yksityistielain 47 §:ssä ei säädettäisi lainkaan aineellisia kriteerejä johtojen ja rakennelmien sijoittamista koskevan luvan antamiselle.

Vielä esitysluonnoksessa todetaan, että ”tieoikeutta ei voitaisi perustaa vain rakenteita, rakennelmia ja laitteita varten tai vain kulkuyhteyttä varten, tieoikeuteen sisältyisivät aina molemmat” (s. 28). Tästä huolimatta voidaan perustellusti kysyä, johtaisiko ehdotettu sääntely kuitenkin käytännössä siihen, että perustettujen tieoikeuksien mukaisesti rakennettujen yksityisteiden ohella alkaisi esiintyä eräänlaisia ”haamuteitä”. Toisin sanoen perustetun tieoikeuden mukaista tietä ei rakennettaisi, mutta tieoikeuden saanut taho kyllä sijoitaisi tieoikeuden kohdealueelle johtojaan ja muita rakennelmiaan. Tällöinhän esimerkiksi sellaisen tieoikeuden rasittaman kiinteistön omistajan, jota ei olisi velvoitettu osallistumaan tuon yksityistien tienpitoon, ei kannattaisi hakea ehdotetun uuden yksityistielain 97 §:ssä tarkoitetulla tavalla Valtion lupa- ja valvontavirastolta tien rakentamista koskevan päätöksen tehostamista teettämishallalla. Hänen intresseihinsä tuskin kuuluisi, että hänen kiinteistöään rasitettaisiin johtojen ja rakennelmien lisäksi rakennetuksi tulleella tiellä.

Tiekunnan luvan antaminen johtojen ja rakennelmien sijoittamiseen on kytkettävä laissa täsmällisesti säädettyihin aineellisiin kriteereihin

Johtojen ja rakenteiden sijoittamisessa toisen maalle on kysymys julkisen vallan käytöstä, jolla kajotaan perustuslain 15 §:ssä tarkoitettuun omaisuuden suojaan. Kajoamisen kriteereiltä on siten edellytettävä täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta, ja kajoamisen kohteena olevan kiinteistön omistajan oikeusturva on järjestettävä asianmukaisesti.

Esitysluonnoksessa ei ole täsmennetty, millä aineellisilla edellytyksillä johtojen ja rakennelmien sijoittaminen toisen maalle olisi sallittua. Esitysluonnos jättää myös epäselväksi, miten järeitä johto- yms. hankkeita tiekunnalle ehdotetun toimivallan puitteissa voitaisiin toteuttaa. Esitysluonnos poikkeaa tältä osin yksiselitteisesti voimassa olevasta lainsäädännöstä, jonka mukaan johtojen ja rakennelmien sijoittamisen sallittuisuutta on tarkasteltava sekä oikeutetun että rasitetun kiinteistön kannalta.

Esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:n 1 momentissa säädetään seuraavasti:

Kiinteistön omistaja ja haltija on velvollinen sallimaan yhdyskuntaa tai kiinteistöä palvelevan johdon sijoittamisen omistamalleen tai hallitsemaalleen alueelle, jollei sijoittamista muutoin voida järjestää tyydyttävästi ja kohtuullisin kustannuksin. Sama koskee johtoihin liittyviä vähäisiä laitteita, rakennelmia ja laitoksia. Johtoa tai muuta laitetta ei saa rakentaa niin, että vaikeutetaan alueen kaavoitusta tai kaavan toteuttamista. Jollei sijoittamisesta ole sovittu kiinteistön omistajan ja haltijan kanssa, sijoittamisesta päättää kunnan rakennusvalvontaviranomainen. Sijoittamisesta päätettäessä on kiinnitettävä huomiota siihen, ettei kiinteistölle aiheuteta tarpeetonta haittaa.

Mainitussa maankäyttö- ja rakennuslain säännöksessä on täsmennetty, millainen johto ja laite voidaan sijoittaa toisen maalle: yhdyskuntaa tai kiinteistöä palveleva johto ja johtoihin liittyvät vähäiset laitteet, rakennelmat ja laitokset.

Ehdotetun uuden yksityistielain 47 §:n 1 momentti ei ole yksiselitteinen edes sen suhteen, onko myös sähkö- ja viestintäjohtojen oltava *kiinteistön käyttöä palvelevia*. Sen sijaan rakenteiden, rakennelmien ja laitteiden edellytetään palvelevan kiinteistön käyttöä. Mikäli tällaista rajaavaa edellytystä ei asetettaisi sähkö- ja viestintäjohdoille, säännöksessä tarkoitettujen sijoittamisoikeuden piiriin tulisivat myös järeät tai varsin järeät voimajohdot, jotka palvelevat yleistä tarvetta tai yhdyskuntaa. Lisäksi rakenteiden, rakennelmien ja laitteiden osalta puuttuu rajaus *vähäisiin* rakenteisiin, rakennelmiin ja laitteisiin.

(47 § 1 mom): Sähkö- ja viestintäjohtojen ja muiden kiinteistön käyttöä palvelevien rakenteiden, rakennelmien ja laitteiden sijoittamiseen tiealueelle on oltava tiekunnan tai, jos osakkaat eivät muodosta tiekuntaa, tieosakkaiden lupa.

Ehdotettua säännöstä on vähintään täsmennettävä edellä mainituissa suhteissa.

Edellä mainitussa maankäyttö- ja rakennuslain säännöksessä sijoittamisen edellytykset on kytketty siihen, voidaanko sijoittamista muutoin järjestää tyydyttävästi ja kohtuullisin kustannuksin ja aiheutetaanko sijoittamiselle rasitulle kiinteistölle tarpeetonta haittaa.

Ehdotetun uuden yksityistielain 47 §:n 1 momentissa johtojen ja rakennelmien sijoittamisoikeutta ei ole kytketty mihinkään edellytyksiin. Ehdotettua säännöstä on vähintään täydennettävä edellä mainitussa suhteessa.

Lisäksi on otettava huomioon ehdotettuun uuteen yksityistielakiin itseensä sisäänrakennettu lähtökohta. Lain 40 §:n 2 momentissa säädettäisiin, että ”jos tien rakentamiselle tai käyttämiselle muun lain mukaan vaaditaan viranomaisen lupa, tieoikeuden perustaminen ei korvaa tällaista lupaa”. – Voiko tällöin tiekunnan saman lain 47 §:n nojalla antama lupa johtojen ja rakennelmien sijoittamisesta tiealueelle korvata mahdollista hankelupaa (sähkömarkkinalaki) taikka rakennus- tai toimenpidelupaa (maankäyttö- ja rakennuslaki)? Mikäli tällaista viranomaisen myötävaikutusta *muun luvan* muodossa joka tapauksessa tullaan vaatimaan johto- yms. hankkeelta, eikö olisi perusteltua, että sama viranomaisen päättäisi myös johtojen ja rakennelmien sijoittamisesta? Useimmitenhan kysymyksessä olisi yksi ja sama kunnan rakennusvalvontaviranomainen.

Tiekunnalle annettavaa päätösvaltaa vastaan puhuu myös se, että mitään johtohanketta tuskin pystytään käytännössä toteuttamaan yksinomaan siten, että johdot sijoitettaisiin yksityisteiden tiealueille. Toisin sanoen vähintään kunnan rakennusvalvontaviranomaisen myötävaikutusta välttämättä tarvittaisiin samassa johtohankkeessa. Miksi tiekunnalla pitäisi tällaisessa tilanteessa olla päätösvaltaa miltään osin?

Edelleen on otettava huomioon maankäytön suunnittelujärjestelmän uskottavuuden turvaaminen. Edellä mainitussa maankäyttö- ja rakennuslain säännöksessä säädetään nimenomaisesti, että johtoa tai muuta laitetta ei saa rakentaa niin, että vaikeutetaan alueen kaavoitusta tai kaavan toteuttamista. Tämän arvioimiseen yksittäisen tiekunnan asiantuntemus tuskin riittää. Lisäksi on otettava huomioon, että yksittäisellä tiekunnalla ja kunnan rakennusvalvontaviranomaisella saattaa olla hyvinkin eriävät käsitykset siitä, mikä vaikeuttaa kaavoitusta tai kaavan toteuttamista.

Rakennusvalvontaviranomaisen myötävaikutukset tapahtuvassa johtojen ja rakennelmien sijoittamisessa ja rakentamisessa edellä selostettu johto- yms. hankkeen muu luvan tarve jäänee yleensä tunnistamatta, samoin hankkeen kaavan mukaisuus jäänee varmistamatta. Lisäksi johtojen ja muiden rakennelmien sijaintitiedot jäänevät merkittömättä asianmukaisiin viranomaisrekistereihin.

Esitysluonnoksessa ei ole otettu huomioon näitäkään näkökohtia sen enempää johtojen ja rakennelmien sijoittamisen aineellisten edellytysten kuin tiekunnalle annettavan päätösvalan perustellisuuden kannalta.

Myös menettelystä, jossa tiekunnan lupa johtojen ja rakennelmien sijoittamiseen annettaisiin, on säädettävä laissa ja tuon menettelyn on täytettävä tietyt minimiehdot

Edellä selostetuoin tavoin johtojen ja rakennelmien sijoittamisessa toisen maalle on kysymys julkisen vallan käytöstä, jolla kajotaan perustuslain 15 §:ssä tarkoitettuun omaisuuden suojaan. Tällöin myös kajoamisen kohteena olevan kiinteistön omistajan oikeusturva on järjestettävä asianmukaisesti.

Esitysluonnoksessa ei ole tuotu esiin, millaista menettelyä tiekunnan itsensä olisi noudatettava päättäessään johtojen ja rakennelmien sijoittamisesta tiealueelle. Uudessa yksityistielaisissa on välttämättä säädettävä erikseen tästä menettelystä.

Menettelyn vähimmäisedellytyksenä voitaneen pitää, että tiekunta hyvissä ajoin ennen päätöksentekoa antaa asianomaisille kiinteistönomistajille oikeat ja riittävät tiedot johto- yms. hankkeesta ja varaa heille tilaisuuden tulla kuuluksi hankkeesta ja johtojen ja rakennelmien sijoittamisesta heidän kiinteistöilleen. Asiaa ei voida jättää yksinomaan kokouskutsussa olevan maininnan varaan.

Edellä esitetyin perustein tiekunnan olisi kuultava myös kunnan rakennusvalvontaviranomaista hankkeen muun luvituksen ja kaavan mukaisuuden osalta.

Lisäksi tiekunnan olisi kuultava niitä tahoja, joille se on jo aiemmin antanut oikeuden sijoittaa johtoja ja rakennelmia tiealueelle. Onhan selvää, että mikäli päätösvalta niiden sijoittamisen osalta kuuluu tiekunnalle, sille kuuluu myös vastuu mahdollisten päällekkäisten johto-oikeuksien aiheuttamista ongelmatilanteista. Tästäkin seuraa tiekunnalle perinteiseen tienpitoon kuulumattomia uusia taloudellisia vastuita. Esimerkiksi sähkönsiirron keskeytyminen maakaapelissa, joka vaurioituu tiekunnan salliman toisen johtohankkeen vuoksi, ei liene aivan vähäinen asia tiekunnan taloudellisen kantokyvyn kannalta.

Esitysluonnoksessa ei ilmene, millä perusteilla tiekunta olisi ylipäänsä sopiva taho ratkaisemaan mahdollisesti hyvinkin riitaiseksi osoittautuvan johtojen ja rakennelmien sijoittamisen. Sekä tiekunnan riippumattomuus että puolueettomuus päätöksentekijänä voidaan kyseenalaistaa.

Esitysluonnoksen perusteella tiekunta ei olisi saamassa johtojen ja rakennelmien sijoittamisesta itselleen mitään korvausta. Sen sijaan tiekunta voi hyvinkin saada tuntuvia tie- tai ainakin käyttömaksuja siltä hanketoimijalta, joka haluaa sijoittaa johtoja ja rakennelmia tiealueelle. Onko tiekunta tähän nähden edes lähtökohtaisesti sopiva taho päättämään johtojen ja rakennelmien sijoittamisesta tiealueelle sellaisten tieosakkaiden kiinteistöille, jotka tuota sijoittamista vastustavat?

Edelleen tiekunnan osakkaiden kykyä ja halua pitää erillään tiekunnan tienpito- ja muihin tehtäviin liittyvät näkökohdat ja omat intressinsä voidaan perustellusti epäillä. Todennäköisestihän tilanne on sellainen, että pääasiallinen taloudellinen hyöty asianomaisesta johto- yms. hankkeesta kanavoituu muodossa tai toisessa, esimerkiksi hanketoimijan maksamana maanvuokrana, yksittäisille tieosakkaille. Millä perusteilla hyötyä saavien tieosakkaiden pitäisi tiekun-

nan kokouksessa päästä enemmistöpäätöksellä päättämään johtojen ja rakennelmien sijoittamisesta tiealueelle myös sellaisten tieosakkaiden kiinteistöille, jotka kyseistä hanketta vastustavat?

Näihin kysymyksiin annettavat vastaukset ovat keskeisiä uudistusehdotuksen perimmäisten motiivien arvioinnin kannalta.

Ongelmat aktualisoituvat esimerkiksi sellaisilla tuulipuistoalueilla, joissa asianomainen hanketoimija ei ole syystä tai toisesta onnistunut tekemään maanvuokrasopimuksia kaikkien alueella sijaitsevien kiinteistöjen omistajien kanssa. Tuulipuiston koko alue ei siis ole tuulivoimatoimintaa harjoittamaan tulevan projektiyhtiön hallinnassa. Omalle hallinta-alueelleen yhtiö voi sijoittaa varsin vapaasti johtoja ja rakennelmia – ottaen kuitenkin huomioon esimerkiksi ns. metsälakikohteet ja mahdollisen tuulivoimayleiskaavan määräykset –, mutta se ei pysty toteuttamaan puistoa sijoittamatta johtoja ja rakennelmia myös niille kiinteistöille, jotka eivät ole sen hallinnassa.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan yhtiön on pitänyt tällaisissa tilanteissa turvautua edellä selostettuun maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:ssä säädettyyn menettelyyn ja hakea kunnan rakennusvalvontaviranomaiselta oikeutta johtojen ja rakennelmien sijoittamiseen kyseisille kiinteistöille. Käsillä oleva uudistusehdotus tarjoaisi yhtiölle oikotien. Yhtiö voisi päätättää puistoalueella sijaitsevaa yksityistietä hallinnoivassa tiekunnassa, että yhtiö saa sijoittaa tarvitsemansa johdot ja rakennelmat tuon yksityistien tiealueelle niiden kiinteistöjen kohdalla, joiden omistajat eivät syystä tai toisesta ole tehneet yhtiön kanssa maanvuokrasopimusta. Kysymys on nimenomaan ”päättämistä”. Yhtiön kanssa maanvuokrasopimuksen kanssa tehneet kiinteistönomistajat on nimenomaisin sopimusmääräyksiin velvoitettu edistämään yhtiön kaikkia lupaprosesseja. Tiekuunnan kokouksessa näillä tieosakkailla olisi yleensä enemmistö. Heidän esteellisyyttään tulisi arvioida ehdotetun uuden yksityistielain 66 §:n nojalla.

Ehdotetun uuden yksityistielain 66 §:ssä säädettäisiin:

Tieosakas tai hänen asiamiehensä ei saa äänestää asiassa, joka koskee vastuuvapauden myöntämistä tieosakkaalle itselleen, kannetta tieosakasta itseään vastaan, tieosakkaan nostamaa kannetta tiekuntaa vastaan, tieosakkaan vapauttamista vahingonkorvausvelvollisuudesta tai muusta velvoitteesta tiekuntaa kohtaan taikka tieosakkaan ja tiekuunnan välistä sopimusta tai sitoumusta. Tieosakas tai hänen asiamiehensä ei myöskään saa äänestää asiassa, joka koskee kannetta muuta henkilöä vastaan, tämän vapauttamista velvoitteesta tiekuntaa kohtaan tai tämän ja tiekuunnan välistä sopimusta tai sitoumusta, jos tieosakkaalla on asiassa odotettavana olennaista etua, joka saattaa olla ristiriidassa tiekuunnan edun kanssa.

Edellä 1 momenttia ei sovelleta, jos tiekuunnan kaikki osakkaat ovat esteellisiä.

Esitysluonnoksesta välitty näkemys, että kuntien tielautakunnat ovat olleet kuntien keino subventoida yksityistieasioiden käsittelyä ja että kuntien tielautakunnista on luovuttava osana kuntien tehtävien vähentämistä ja kustannusten karsimista. Tielautakuntien lakkauttamisella arvioidaan saatavan vuositasolla 2–3 miljoonan euron säästöt. Lisäksi esitysluonnoksessa ehdotetuilla tehtävien siirroilla ilmoitetaan tavoiteltavan asiantuntemuksen parantumista yksityistieasioiden käsittelyssä.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan kunnille ja maakunnille mahdollisuutta perustaa sovittelu- ja neuvontaelimiä yksityistieasioita varten. Samoin ehdotetaan hallinnollisten pakkokeinovaltuuksien antamista valtion lupa- ja valvontavirastolle.

Uudistuksella tavoitellaan selväsanaisesti, että muutoksenhakuja tehtäisiin nykyistä vähemmän, kun muutoksenhakukulut maa- ja metsätalouden toimivassa käräjäoikeudessa olisivat nykyisiä kuntien tielautakuntia korkeammat. Esitysluonnoksessa esitetyn näkemyksen mukaan kuntien tai maakuntien sovittelu- ja neuvontaelimen avulla saataisiin sovittua riitatilanteita ennen kuin ne vietäisiin maa- ja metsätalouden toimivaan käräjäoikeuteen.

Suoraan maa- ja metsätalouden tapahtuvan muutoksenhaun oikeudellinen luonne on määriteltävä laissa selkeästi

Esitysluonnoksen hyvin niukoista lausumista joudutaan päättelemään, että muutoksenhaku tiekunnan päätöksiin tapahtuisi vastaisuudessa muusta yhteisöläinsäädännöstä lainatun mallin mukaisesti nostamalla moitekanne (s. 19). Kanne nostettaisiin kuitenkin nimenomaan maa- ja metsätalouden toimivassa käräjäoikeudessa. Muutoksenhakua tiekunnan päätökseen koskevassa ehdotetun uuden yksityistielain 72 §:ssä ei kuitenkaan käytetä ilmaisuja ”moittia” tai ”nostaa (moite)kanne” – vaan viitataan ”kirjallisen haastehakemuksen tekemiseen”.

Sikäli kuin käsillä olevassa uudistuksessa on todellakin tarkoitus järjestää muutoksenhaku tiekunnan päätökseen moitekanteen nostamisen muodossa, sen on käytävä ilmi myös muutoksenhakua koskevasta uuden yksityistielain säännöksestä. Epäselvyyttä muutoksenhaun oikeudellisesta luonteesta ei saa jäädä. Nyt käsillä olevassa esitysluonnoksessakaan ei ole havahduttu siihen, että muutoksenhaun tapahtuessa moiteoikeudenkäynnin muodossa on maa- ja metsätalouden käsittelemässä asiassa selvä kaksiasianosaisuhde (muutoksenhakija vs. tiekunta).

Ehdotetun uuden yksityistielain 72 §:ssä säädettäisiin muutoksenhausta tiekunnan päätökseen seuraavasti:

Tieosakas tai muu asianosainen voi saattaa maa- ja metsätalouden ratkaistavaksi sellaisen tiekunnan kokouksen tai perustamiskokouksen päätöksen, jonka katsoo tehdyn vastoin lakia tai loukkavan hänen oikeuttaan tai tieosakkaiden yhdenvertaisuutta. Kokouksessa saapuvilla olleen asianosaisen on tehtävä tätä tarkoittava kirjallinen haastehakemus maa- ja metsätalouteen kolmessa kymmenessä päivässä päätöksen tekemisestä.

Jos päätös koskee sellaisen asianosaisen oikeutta, joka ei ole tieosakas ja joka ei ole ollut kokouksessa saapuvilla, on hänelle annettava päätöksestä todisteellinen tieto, ja hänellä on oikeus saattaa asia tuomioistuimen ratkaistavaksi 1 momentissa sanotussa ajassa päätöksen tiedoksiantopäivästä.

Ehdotettua säännöstä on tarkistettava muiltakin osin.

Ehdotettu muutoksenhaun määräaika (30 päivää) on liian lyhyt, kun otetaan huomioon, että ehdotetun uuden yksityistielain 69 §:n mukaan tiekunnan kokouksen pöytäkirja voisi olla asianosaisten nähtävissä vasta neljäntoista päivän kuluttua kokouksen päättymisestä. Tähän nähden muutoksenhaun määräaika on perusteltua pidentää ainakin 45 päiväksi.

Lisäksi säännöstä on täsmennettävä siltä osin, että siitä käy selvästi ilmi, mistä ajankohdasta alkaa kulua muutoksenhaku aika sellaisen tieosakkaan osalta, joka ei ole ollut läsnä tiekunnan kokouksessa.

Julkisyhteisöjen on perusteltua edelleen subventoida yksityisteihin liittyvää riidanratkaisua

Toisin kuin esitysluonnoksessa annetaan ymmärtää, yksityisteihin liittyvää riidanratkaisua on perusteltua vastaisuudessaakin subventoida julkisista varoista yksityisteiden tienpidon häiriöttömyyden turvaamiseksi. Esitysluonnoksenkin mukaan kunnat voisivat subventoida yksityistieasioita edelleen tarjoamalla Maanmittauslaitosta edullisemmin toimituskustannuksin yksityistietoimituksia. Mikäli subventointia näiltä osin pidetään perusteltuna, luulisi, että myös yksityisteihin liittyvää riidanratkaisua olisi edelleen sinänsä perusteltua subventoida.

Esitysluonnoksen huoli kuntien tielautakuntien jäsenten liiallisesta läheisyydestä yksityistieriihtojen osapuoliin on sinänsä perusteltu. Samoin on sinänsä perusteltua pyrkiä keskittämään oikeudellista asiantuntemusta edellyttäviä tehtäviä asiantuntevammille viranomaisille. Esitysluonnoksessa ehdotetut järjestelyt johtavat kuitenkin sellaisenaan niin radikaaliin muutoksenhakukustannusten kasvuun, että voidaan perustellusti epäillä, toteutuuko perustuslain 21 §:ssä turvattuun oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin kuuluva oikeuden saatavuus.

Esitysluonnoksessa esitetyt arviot muutoksenhakunsa maa-oikeudessa häviävän tahon – yleensä se lienee nimenomaan tienpitovelvollinen kiinteistönomistaja – oikeudenkäyntikustannuksista ovat liian alhaiset. Esitetyissä luvuissa lienee jäänyt huomioon ottamatta, että mikäli muutoksenhaku järjestetään moiteoikeudenkäynnin muodossa, tiekunta käyttää tällöin asiassa vastaajapuhevaltaa. Muutoksenhakunsa häviävä joutuisi tällöin maksamaan esitysluonnoksessa mainitun oikeudenkäyntimaksun (500 euroa) ja omien oikeudenkäyntikulujensa (5.000 euroa) lisäksi asian voittaneen tiekunnan oikeudenkäyntikulut. Kun tiekunnan oikeudenkäyntikulut tuskin ovat muutoksenhakijan kuluja ainakaan kovin paljon pienemmät, esitysluonnoksessa esitetty arvio häviäjän normaalikustannuksista (6.000–7.000 euroa) on selvästi liian alhainen.

Esitysluonnoksessa ei ole myöskään tuotu esiin, että muutoksenhakijan voittaessa moiteoikeudenkäynnin tiekunta vuorostaan joutuisi korvaamaan hänen oikeudenkäyntikulunsa sekä vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan. Ehdotettu muutoksenhakujärjestely lisäisi siten osaltaan myös tiekuntien kustannuksia – ja samalla tienpitovelvollisten kiinteistönomistajien kustannuksia.

Esitysluonnoksessa olisi syytä ottaa selväsanaisesti kantaa siihen, miten moiteoikeudenkäynnin kustannuksia kohdeltaisiin ehdotetun uuden yksityistielain 29 §:ää sovellettaessa. Olisivatko tiekunnan maksettavaksi tulevat omat ja mahdolliset vastapuolen oikeudenkäyntikulut sellaisia pykälän 2 momentissa tarkoitettuja hallintoasioiden hoitamisesta aiheutuvia välittömiä kuluja, jotka katettaisiin kaikille tieosakkaille samansuuruisena määrättävällä perusmaksulla? – Lisäksi ehdotetun uuden yksityistielain 38 §:n yksityiskohtaisissa perusteissa olisi syytä selventää, että myös tiekunnan maksettavaksi määrätty oikeudenkäyntikulut, joita moiteoikeudenkäynnin voittanut muutoksenhakija siltä vaatii, ovat kyseisessä lainkohdassa tarkoitettua erääntynyttä tiekunnan velkaa.

Suotavaa toki olisi säätää, että tieosakas, joka on voittanut moiteoikeudenkäynnin tiekuntaa vastaan, ei joutuisi osallistumaan tiekunnan omien oikeudenkäyntikulujen eikä tiekunnan hänelle maksettavaksi määrätyn oikeudenkäyntikulukorvauksen kattamiseen tieosakkuutensa kautta.

Esitysluonnoksessa ehdotetun kunnallisen tai maakunnallisen neuvonta- ja sovitteluelimen rooli jää ehdotetussa muodossa epäselväksi

Esitysluonnoksessa esitetyn näkemyksen mukaan maakuntien tai kuntien sovittelu- ja neuvontaelimen avulla saataisiin sovittua riitatilanteita ennen kuin ne vietäisiin maa- ja metsäoikeutena toimivaan kärjäoikeuteen.

Ehdotettujen sovittelu- ja neuvontaelinten merkitystä on kuitenkin omiaan vähentämään jo se, että niiden perustaminen olisi ehdotetun uuden yksityistielain 95 §:n mukaan kuntien ja maakuntien vapaassa harkinnassa. Tästä seurannee muun ohella huomattavaa alueellista eriarvoisuutta.

Lisäksi epäselväksi jää, miten ehdotetut elimet voisivat edes olla avuksi siinä tilanteessa, että riita syntyy tiekunnan tekemästä yksittäisestä päätöksestä. Esitysluonnoksen mukaan tiekunnan päätökseen tyytymätön joutuu jättämään kirjallisen haastehakemuksensa kärjäoikeuteen 30 päivän kuluessa tiekunnan päätöksen tekemisestä – muussa tapauksessa hän menettää muutoksenhakuoikeutensa.

Jotta mainituilla elimillä voisi ylipäätään olla mielekäs rooli, täytyisi niiden sovittelutoiminnalle varata riittävä aika. Tätä ei käytännössä voitane järjestää muuten kuin säätämällä, että asian saattaminen niiden käsiteltäväksi muutoksenhauulle varatussa määräajassa lykkäisi moitekanteen nostamisen määräaika. Tämä puolestaan edellyttäisi asianomaisten elimien sovittelumenettelyn formalisoimista, jotta myöhemmin voitaisiin yksiselitteisesti todeta se ajan kohta, josta määräaika moitekanteen nostamiselle alkaisi kulua.

Vaihtoehtoisesti maakunnat voitaisiin velvoittaa perustamaan esimerkiksi yksityistieasioiden riidanratkaisulautakunnat ja säätää, että ensi vaiheessa tie-

kunnan päätös olisi saatettava lautakunnan ratkaistavaksi ja että tämän hallintoelimen ratkaisuun haettaisiin muutosta valittamalla maa- ja metsätalouden osasto.

Esitysluonnoksen huoli nykyisten kuntien tielautakuntien jäsenten liiallisesta läheisyydestä yksityistieritojen osapuoliin otettaisiin vakavasti myös tässä vaihtoehdossa. Myös tässä vaihtoehdossa olisi mahdollista turvata nykyisiä kuntien tielautakuntia parempi oikeudellinen asiantuntemus ensi vaiheen ratkaisuelimelle. Maakunnallisina riidanratkaisulautakuntiin ohjautuisi sellainen määrä muutoksenhakuja, että lautakuntiin olisi mielekästä rekrytoida asiantuntevaa esittelijäkuntaa. Sikäli kuin maakunnat subventoisivat lautakuntien toimintaa, muutoksenhakukustannukset jäisivät esitysluonnoksessa ehdotettuun verrattuna huomattavasti alhaisemmiksi niissä tapauksissa, joissa lautakunnan ratkaisu ei antaisi aihetta maa- ja metsätalouden osastolle.

Ehdotuksia tienpidon maksajapohjan laajentamisesta on täsmennettävä eräiltä osin

Uudistuksen tavoite tienpidon maksajapohjan laajentamisesta on sinänsä tervetullut. Kuitenkin se, miten tätä tavoitetta esitysluonnoksessa toteutetaan, antaa tienpitovelvollisen kiinteistönomistajan näkökulmasta aihetta myös kriittisiin huomautuksiin.

Se, että tieoikeuksia ja väliaikaisia kulkuoikeuksia annettaisiin yhä useammille toimijoille, ei voi olla vaikuttamatta myös tienpitovelvollisten kiinteistönomistajien keskinäisiin velvollisuuksiin ja vastuisiin. Lähtökohtaisestihan ne toimijat, joille tieoikeuksia, väliaikaisia kulkuoikeuksia ja muita ehdotetun uuden yksityistielain 3 luvussa tarkoitettuja oikeuksia annettaisiin, johtavat muodossa tai toisessa oikeutensa joltakulta tienpitovelvolliselta kiinteistönomistajalta. Tyypillisin tällainen toimija lienee maanvuokrasopimuksen tienpitovelvollisen kiinteistönomistajan kanssa tehnyt taho, joka hallitsee tuon sopimuksen nojalla kiinteistön koko aluetta tai osaa siitä.

Yleensä vuokralainen (maanvuokralaissa ”vuokramies”) harjoittaa tuolla alueella sellaista toimintaa, joka olennaisesti poikkeaa kiinteistön alkuperäisestä käyttötarkoituksesta. Samalla vuokralaisen tarvitseman kulkuyhteyden leveys ja taso – tienpidon taso muutenkin – usein poikkeaa olennaisesti niiden tien osakaskiinteistöjen kulkutarpeista, jotka ovat edelleen yksinomaan alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan.

Esimerkki ongelmatilanteista: tuulipuistoalueet

Esimerkkinä tällaisesta tilanteesta voidaan mainita tuulipuistoalueet, joissa tuulivoimatuotantoa harjoittava projektiyhtiö on tehnyt maanvuokrasopimuksia tien osakaskiinteistöjen omistajien kanssa. Teollisen mittaluokan tuulivoimaloiden pystyttäminen edellyttää yleensä alueen tiestön merkittävää uudelleen rakentamista ja lisärakentamista. Samoin tuulivoimaloiden purkaminen tuulivoimahankkeen elinkaaren lopussa 15–25 vuoden kuluttua tulee edellyttämään tiestön tuntuva peruskorjausta. Sekä voimaloiden pystytys- että purkuvaiheessa raskaiden ja leveiden erikoiskuljetusten tarve on suuri. Tällaisessa tilanteessa yhden toimijan tienkäyttö poikkeaa radikaalilla tavalla niiden osakaskiinteistöjen tienkäytöstä, joilla harjoitetaan edelleen yksinomaan alkupeleistä metsätaloutta ja joiden kuljetustarpeet ovat hyvin rajallisia. Esitysluon-

noksessa viitatus Maanmittauslaitoksen ohjeet tienpitovelvollisuuden jakamisesta eivät käsittele näin poikkeuksellisia tilanteita.

Tilannetta ymmärrettävästi monimutkaistaa se, että tien osakaskiinteistöistä enemmistö saattaa olla tuulivoimatuotantoa harjoittavan projektiyhtiön hallussa maanvuokrasopimusten nojalla, kun taas osa tien osakaskiinteistöistä on syystä tai toisesta yhtiön hallinnan ulkopuolella. Tämä vaikuttaa olennaisella tavalla tiekunnan päätöksenteon dynamiikkaan. Tuulivoimatuotantoa harjoittava projektiyhtiöhän on kiinteistönomistajien kanssa tekemillään maanvuokrasopimuksilla sitouttanut nämä edistämään yhtiön hanketta kaikin tavoin. Miten tällaisessa tilanteessa turvataan niiden tieosakkaiden asema, jotka syystä tai toisesta eivät ole tehneet yhtiön kanssa maanvuokrasopimusta? – Yhtiöhän voi sopimusvelvoitteisiin vedoten päätättää tiekunnassa kaiken niin kuin se haluaa.

Tieoikeuksien, väliaikaisten kulkuoikeuksien ja muiden oikeuksien antamisen edellytyksiä on täsmennettävä

Esitysluonnoksen perusteella näyttäisi tulkinnanvaraiselta, miten esimerkiksi tuulivoimatoimintaa harjoittavaa yhtiötä olisi kohdeltava tieoikeuksien, väliaikaisten kulkuoikeuksien ja muiden oikeuksien antamisessa. Myönnettäisiinkö tuulivoimantuotantoa harjoittavalle projektiyhtiölle tieoikeus ehdotetun uuden yksityistielain 6 §:n 1 momentin mukaisesti elinkeinon harjoittamista varten, saman pykälän 3 momentin nojalla pysyväksi tarkoitettua rakennusta tai laitosta koskevan kohdan nojalla tai saman pykälän 4 momentin muuta tahoja koskevan kohdan nojalla vai annettaisiinko yhtiölle vain 22 §:ssä tarkoitettu väliaikainen kulkuoikeus? – Elinkeinoon harjoittajana yhtiö eroaa useimmista muista siinä, että se ei pelkästään tukeutuisi ennestään olevaan tiehen, vaan sen toiminta edellyttää merkittävää tien uudelleen rakentamista ja tiestön lisärakentamista. Teollisen luokan tuulivoimaloita on pidetty maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettuina ”rakennuksina” (eikä esimerkiksi ”tilapäisinä rakennuksina”), vaikka niiden elinkaari on jo lähtökohtaisesti rajallinen (15–25 vuotta). Kaikki yhtiön kiinteistönomistajien kanssa tekemät maanvuokrasopimukset eivät välttämättä ole ehdoiltaan sellaisia, että yhtiö saisi erityisen oikeuden kirjatessaan ns. laitostunnuksen.

Mikäli tuulivoimatuotantoa harjoittavalle yhtiölle annetaan tieoikeus, siitä tulee tieosakas – ja todennäköisesti määräävä tieosakas. Se kuitenkin eroaisi edelleen tienpitovelvollisista tienvarsikiinteistöjen omistajista siinä suhteessa, että tieoikeus ei konkreettisesti rasittaisi mitään yhtiön varallisuusarvoista objektia. Tuulipuiston elinkaaren lopussa yhtiön mahdollisesta maksukyvyttömyystilasta seuraisi, että kaikki rasitteet ja velvoitteet jäisivät nimenomaan kiinteistönomistajien kannettaviksi ja niistä aiheutuvien kustannusten viimekätinen maksumies kiinteistönomistajien keskenään riideltäviksi.

Tieosakkaalle on säädettävä yhteisvastuu häneltä oikeutensa johtavan tieosakkaan tai muun tahon tie- ja käyttömaksuista sekä muista velvoitteista tiekuntaa kohtaan

Tienpidon maksajapohjaa laajennettaessa on otettava huomioon myös tienpitovelvollisten kiinteistönomistajien ja muiden tieosakkaiden keskinäinen näkökulma.

Sille kiinteistönomistajalle tai muulle tieosakkaalle, joka perustaa kolmannelle taholle – esimerkiksi tuulivoimatuotantoa harjoittavalle projektiyhtiölle – sen oikeuden, jonka nojalla kyseiselle taholle myönnetään tieoikeus tai muu yksityistielaisissa tarkoitettu oikeus, on säädettävä yhteisvastuu tuon kolmannen tahon tiekunnalle maksettavista tie- ja käyttömaksuista sekä muista velvoitteista tiekuntaa kohtaan.

Ehdotetun uuden yksityistielain 39 §:n 3 momentissa tarkoitettu vakuuden antaminen on riittämätön ratkaisu käsillä olevaan ongelmaan. Kuten edellä on jo useasti todettu, esimerkiksi tuulivoimatuotantoa harjoittava projektiyhtiö voisi kiinteistönomistajien sopimusvelvoitteisiin vedoten todennäköisesti päättää tiekunnassa, että vakuutta ei vaadita tai että vakuus ei olisi objektiivisesti arvioiden riittävä.

Tienpitäjän vastuu ulkopuolisille tahoille?

Pyrkimys tienpidon maksajapohjan laajentamiseen johtaa epäilemättä myös siihen, että joissakin tiekunnissa nimenomaisesti houkutellessa tuossa tarkoituksessa esimerkiksi tuulivoimatoiminnan harjoittajia kehittämään tien osakskiinteistöjä tuulipuistoksi. Samalla kuitenkin kernaasti unohdettaneen, minkälaisia vastuita tuulivoimatoiminnan harjoittamisesta tien välittömässä läheisyydessä saattaa seurata myös tienpitäjälle itselleen.

Tavatonta ei suinkaan ole, että tuulivoimaloiden lavoista sinkoa jätää tielle. Mikäli tällöin tapahtuu henkilö- tai esinevahinkoja, tuulivoimatoiminnan harjoittajan vastuun ohella arvioitavaksi tulee tienpitäjän vastuu. Esitysluonnoksessa ei ole liiemmästi arvioitu tienpitäjän vastuuta ulkopuoliselle taholle.

Lopuksi

Edellä esittämilläni perusteilla en pidä toivottavana, että yksityistielainsäädäntöä uudistetaan esitysluonnoksessa julkilausutuista tavoitelähtökohdista käsin. Nykyinen yksityistielainsäädäntö ei ole omalta osaltaan antanut aihetta ainakaan käsillä olevan sisältöiseen uudistukseen. Sen sijaan uudistusta motivoivat puhtaan ideologisiksi luonnehdittavat tavoitteet, julkisen talouden niukkeneviin resursseihin palautuvat näkökohdat ja voimallinen pyrkimys tiettyjen eturyhmien intressien yksipuoliseen edistämiseen. Onnettomuudekseen yksityistielainsäädäntö on poliittisessa tarkoituksenmukaisuusharkinnassa valikoitunut yhdeksi niistä laeista, jotka joutuvat ”uudistettaviksi” mainituista lähtökohdista käsin.

Poliittisen toimeksiannon vahvuudesta huolimatta lainvalmistelulta on lupa edellyttää paitsi valtiosääntöisten myös tiettyjen muiden vähimmäisedellytysten täyttymistä: Asiaa koskevasta voimassa olevasta sääntelystä on annettava oikea ja riittävä kuva. Esitysluonnos kuitenkin vaikenee johtojen ja rakennelmien sijoittamista toisen maalle koskevasta nykysääntelystä. Lisäksi on mieltävä, että jo yhdestä yksityistielainsäädännön keskeisalueelle ehdotetusta muutoksesta poikii väistämättä liuta seurannaismuutoksia. Esitysluonnos ei

kuitenkaan ota huomioon, että esimerkiksi tiekuntien tehtävien ja toimivallan laajentaminen edellyttäisi samalla tiekunnan ja tieosakkaiden vastuuasemien tarkistamista. Edelleen muutosehdotuksia ja niiden vaikutuksia on arvioitava kaikkien osallisten kannalta. Eesitysluonnos kuitenkin sivuuttaa olennaisissa kohdissa tienpitovelvollisen kiinteistönomistajan – siis sen tahon, jonka kustantaa yksityistien tienpidon. Vielä yksityistielainsäädännön keskeiskysymykset on pystyttävä säätämään lain tasolla niin kattavasti, että ei ole tarvetta viitata valtioneuvoston asetukseen tai tiekuntien omaan norminantoon. Ehdotetun uudistuksen seurauksena sääntely kuitenkin reikiintyisi ja pakenisi eduskuntalain tasolta etenkin tiekunnan omaan norminantoon.

Yksityistielaki on tärkeä laki niin maaseudun asukkaille ja kaupunkilaismetsänomistajille kuin elinkeinoelämällekin. Sellaisena yksityistielainsäädäntö ansaitsee tulla uudistetuksi arvoisistaan lähtökohdista. Jatkovalmistelussa uudistuksen tavoitelähtökohtia on mielestäni tarkistettava niin, että tasapainoinen lopputulos on saavutettavissa.

Juha Sihto

Oikeustieteen lisensiaatti, varatuomari Kauniaisista